

KOKTAVOST A BREPTAVOST

Vybrané snímky – další bude doplněno v semináři

KOKTAVOST - BALBUTIES

- **Syndrom komplexního narušení koordinace orgánů participujících na mluvení**
- **nejnápadněji se projevuje charakteristickým nedobrovolným (tonickým, klonickým) přerušováním procesu mluvení.**

(Lechta, 2010)

Psychické procesy

- poruchy interakce
- intrapersonální konflikty
- **approach «-» avoidance**
- mluvení - žádaná komunikace – approach
- snaha vyhnout se obtížím – avoidance

- výchovné modely
- SPOUŠTĚCÍ FAKTOR – zvýšená disponovanost

Rizikové faktory

- **předškolní věk**
- **zvýšená citlivost na interní a externí požadavky**
- signály nebezpečí možného vzniku koktavosti
- řečové nápadnosti
- osobnostní specifika
- vývojová specifika (PMV, CNS)
- specifika rodinného prostředí
- nečekané a náhlé změny kvality života

Dysfluences

Tab. 3 Inventář dysfluencí (Shibley a McAfee, 1998)

Repetice

- části slov/slabik – např.: „*ba-ba-ba-basketbal*“;
- celých slov – např.: „*kolik je je je ti let?*“;
- slovních zvrátů – např.: „*já jsem já jsem já jsem byl doma*“.

Prolongace

- hlásek/slabik – např.: „*pppppojdme domů*“;
- tiché prolongace – *namáhavý pokus říci slovo, přičemž není slyšet zvuk.*

Interjekce

- hlásek/slabik – např.: „*já hm ... hm mám problém*“;
- celých slov – např.: „*já mám, ano, takový problém*“;
- slovních zvrátů – např.: „*já mám, je to prostě, problém*“.

Tiché pauzy

- např.: „*já jsem byl (nápadná a nesprávně lokalizovaná pauza) v obchodě*“.

Přerušovaná slova

- např.: „*bylo to nádh(er-(pauza)-né*“.

Nekompletní slovní zvraty

- např.: „*nevím, jestli si mohu ... pojdme domů*“.

Opravy

- např.: „*myslím, že půjdeme domů, na procházku*“.

Osobnostní a další příznaky

- koktavost zasahuje celou osobnost
- sebevědomí
- interpersonální chování
- emotivita
- neurotické příznaky
- spojení koktavosti s neurózou – enuréza, tiky, hysterie, depresivní neuróza

Prediktory možného vzniku dysfluencie

Prediktory možného vzniku dysfluencie

- **biologické**

- pretrvávajúci problém (3 mesiace)

- predispozície, mužské pohlavie, odchylky CNS, príznaky námahy

Prediktory možného vzniku koktavosti

- **psychické** – náznaky tenze, úzkostnosť, netrpělivost
- **sociální** – nevhodná interakce, reakce okolí
- **lingvistické** – kvalita a kvantita dysfluencie, opožděný vývoj fonologických dovedností

Diagnostika

- analýza symptomů koktavosti
- sledování okolností souvisejících se vznikem koktavosti
- analýza symptomů v řeči
- postoj ke komunikaci
- projevy narušeného koverbálního chování
- zohlednit věk vyšetřované osoby

Diagnostika

- spontánní řečový projev
- řízený rozhovor
- nahrávka provedeného rozhovoru
- týmová interdisciplinární spolupráce – foniatr, neurolog, psychiatr, logoped, psycholog

Možnosti diagnostiky

- **psychická tenze**
- dotazníky pro rodiče a pedagogy
- dotazníky pro děti – hodnocení symboly 😊, 😞, :-|
- hodnoticí škály
- Eriksonova škála postojů ke komunikaci

Kvantitativní přístup

- frekvence dysfluencí
- procento dysfluencí
- počet zakotání $\times 100$ / počet řečených slov

- index zlepšení/zhoršení
- počet dysfluencí při kontrolním / předcházejícím vyšetření
- čtení textu za časovou jednotku

Kvalitativní přístup

- rozhovor s rodičem, učitelem, partnerem
balbutika
- transkripce vzorku řeči
- označení dysfluencí, nadměrné námahy i
psychické tenze

Terapie koktavosti

- celá řada postupů
- individuální a skupinová forma
- modifikace řečového vzorce – Demosthenes
- sugesce, psychoterapie
- relaxace

Cvičná léčba

- narušení koordinace respirace, fonace a artikulace
- dechová cvičení
- fonační a artikulační cvičení
- asociační cvičení – spojování vokálů s konsonanty
- rytmická cvičení
- čtení
- krátké věty a vyprávění příběhů
- Seeman, Sovák, Bubeníčková

Incipientní koktavost terapeutické postupy

- Tenze – preventivní terapie
- Námaha – behaviorální techniky – prvky systematické desenzibilizace, prvky dětské jógy
- Neplynulost – fonograforytmika – terapie tvoření plynulosti

Fonograforytmická metoda podle Lechty

- východisko – koktavost je výsledkem asynchronnosti pravohemisférového a levohemisférového systému
- vzniká z normálních vývojových neplynulostí a zážitku časového tlaku a ztráty kontroly nad způsobem realizace vlastní promluvy

1. *fonologická analýza slov na slabiky –
rytmické vytleskávání*
2. *přičlenění grafických ekvivalentů slabik –
obloučky*
3. *přičlenění grafických ekvivalentů slov –
úsečka (slova, věty, dialog)*
4. *pragmatizace – používání fonograforitmiky
v dialogu, laserový pointer*
5. *imaginace – představa písma bez konkrétní
realizace*
6. *fixace – fluentní komunikace v konkrétních
komunikačních situacích, přítomno více
účastníků konverzace*
7. *transfer ve hře s různými rolemi*

Fixovaná koktavost

- 6.-13. rok života
- Strach před koktatovstí – uvědomění si obtíží v řeči
- Nadměrná námaha – bloky a tlačení
- Dysfluence – převažující repetice a prolongace
- Spolupráce - rodiče – učitel – logoped – balbutik

fixovaná koktavost PROLAM-GM

► Cullata a Golgberg (1995)

- 1.fyziologická adaptace
- 2.manipulace rychlosti řeči
- 3.operační podmiňování
- 4.manipulace délky a složitosti projevu
- 5.změna postoje
- 6.sebemonitorování a kontrola
- 7.generalizace a fixace

Chronická koktavost

- Psychická tenze – rozvinutá logofobie
- Nadměrná námaha – narušené koverbální chování a jeho zamaskování
- Dysfluence – prolongace a bloky

- Individuální a skupinová forma
- Svépomocná skupina
- 10 přikázání

MIDVAS – chronická kórtavost

- motivace
- identifikace
- desenzibilizace
- variace
- aproximace
- stabilizace

Chronická koktavost další přístupy k terapii

- Terapie zaměřovaná na tvarování plynulosti řeči
- Zpomalení tempa řeči
- Lehký hlasový začátek
- Hladké přechody mezi jednotlivými slovy

BREPTAVOST TUMULTUS SERMONIS

- Není izolovanou nozologickou jednotkou – syndrom
- Kombinace narušení:
 - psychických (koncentrace pozornosti, chaotičnost myšlení)
 - lingvistických (neplynulost řeči, dysgramatismus)
 - fyziologických (respirační dysrytmie)

—————▶ různorodost obtíží

BREPTAVOST – TUMULTUS SERMONIS

- ▶ NKS, kterou si daná osoba neuvědomuje
- ▶ má malý rozsah pozornosti
- ▶ narušena je:
 - ▶ **percepce**
 - ▶ **artikulace**
 - ▶ **formování výpovědi**

breptavost

- narušení myšlenkových procesů programujících řeč na bázi dědičných predispozic
- breptavost je projevem centrálních poruch řeči (central language disbalance)
- působí na všechny komunikační cesty – čtení, psaní, rytmus, hudebnost a chování

Etiologie

- dědičnost
- organický podklad
- neurotický podklad
- polyfaktoriální příčiny

Etiologie...

- Dříve – kategorie řečových neuróz
- Postupný posun k názoru – organický podklad
- Využití zobrazovacích metod – EEG
- Drobné patologické změny
- **Centrální porucha na organickém podkladě**

- **Porucha zpětnovazební regulace ve striopalidární oblasti bazálních ganglií**

Diagnostika

- pátrání po příčinách
- analýza symptomů
- sledování okolností
- analýza symptomů na řeči a v postoji ke komunikaci
- analýza koverbálního chování

- vyhodnocení úrovně mentálního vývoje
- zhodnocení jazykové schopnosti
- vymezení korelace mezi mentálním a řečovým vývojem
- stanovení případné disproporce mezi inteligencí a lingvistickou schopností

Diferenciální diagnostika

- **Mentální postižení**
- **Schizofrenie**
- **Afázie**
- **Balbuties**

- **Koktavost – narušení dynamiky řeči**
- **Breptavost – narušení tempa řeči**

Terapie breptavosti

- ▶ osoby s breptavostí si svůj nedostatek neuvědomují, stačí upozornit – dosáhneme zlepšení
- ▶ **obnovení akustické a motorické zpětné vazby**
- ▶ **korigování vlastního projevu**
- ▶ dýchání – artikulace – tempo – uvědomění
- ▶ redukce extrémně rychlého tempa řeči
- ▶ nácvik správného čelistního úhlu
- ▶ nácvik čtení a psaní
- ▶ odstraňování dysprozodie
- ▶ řečnická cvičení
- ▶ cvičení koncentrace

Stabilizace správného tempa řeči

- porovnávání zvukových záznamů výpovědi osoby s breptavostí se správnou výpovědí
- slabikování
- společné čtení textu
- čtení textu s cloněním
- současné čtení a psaní

Rozvoj hudebních schopností

- rozpoznávání stále složitějších hudebních struktur
- přehnané akcentování náležitých slabik
- zpěv